

7. Христова Г.О. Відступ держави від зобов'язань у сфері прав людини під час суспільної небезпеки. *Visegrad Journal on Human Rights*. 2018. № 4 (2). С. 119–126.

Науковий керівник – к.ю.н., доцент кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія», доцент Белозубова О. О.

Гордуз Микола Олександрович

*к.ю.н., доцент кафедри кримінального права
Національного університету «Одеська юридична академія»*

Сидорина Даяна Віталіївна

*здобувач вищої освіти судово-адміністративного факультету
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ ПІД ЧАС КРИЗОВОЇ СИТУАЦІЇ ПАНДЕМІЇ COVID-19

Національна безпека і врегулювання кризових ситуацій – це надважливі для держави, окремих організацій та кожної людини сфери. Від рівня їхньої налагодженості та від якісного виконання усіма ланками своїх завдань залежить життя, здоров'я та добробут людей.

В Україні державну політику у сфері захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій, запобігання їх виникненню та ліквідації наслідків реалізує Державна служба з надзвичайних ситуацій. Проте кожен українець несе також особисту відповідальність щодо власної безпеки, безпеки своїх близьких, колег тощо. Адже кожен із нас у будь-який час може зіткнутися з небезпечними ситуаціями у повсякденному житті (аварії, пожежі, шквальний вітер). Тому дуже важливо вміти оцінювати ризики тих чи інших небезпечних ситуацій, знати основні ознаки небезпеки, що насувається, пам'ятати порядок дій та не розгубитися в критичний момент [2].

На жаль, надзвичайні ситуації є частиною нашого повсякденного життя. У світі відбуваються різні трагічні події: війни, стихійні лиха, аварії, пожежі і міжособистісне насильство. Переміщеними можуть бути окремі люди, сім'ї і цілі спільноти.

Люди втрачають будинки, близьких, виявляються відірваними від сім'ї і звичного оточення або стають свідками насильства, руйнувань і смерті [1].

Такі події у тій чи іншій мірі впливають на кожного, проте спектр можливих реакцій і емоцій вельми широкий. Багато хто відчуває себе враженим, вибитим з колії або не розуміє, що відбувається. Люди відчувають страх або тривогу, можуть впасти в заціпеніння або апатію. Деякі проявляють слабкі реакції, інші – важчі [1].

До таких кризових ситуацій можна віднести пандемію Covid-19, яка набула широкого розголосу в даний час, і захист прав населення зараз необхідний, як ніколи.

«Влада України може обмежити широкий спектр прав людини задля боротьби із пандемією. Проте такі обмеження мають бути обґрунтованими та пропорційними рівню загрози. Відповідно, неприпустимі будь-які необґрунтовані та непропорційні обмеження. Наразі, враховуючи складність ситуації і її безпрецедентність, важко оцінити пропорційність та обґрунтованість обмежень. Однак, влада має максимально дотримуватись законодавчих процедур під час введення будь-яких обмежень, встановлювати чіткі терміни їх дії та гарантувати механізм скасування обмежень, а також ефективно і проактивно інформувати громадськість про всі кроки» – таке пояснення щодо ситуації в Україні надала директорка AmnestyInternational Україна Оксана Покальчук [6].

Так, в Страсбурзі 05 травня 2021 року Комітет Міністрів прийняв Керівні принципи для 47 держав-учасниць, щоб допомогти їм підтримувати рівність, захищати від дискримінації та ненависті під час пандемії Covid-19 та подібних криз у майбутньому. Комітет наголошує на важливості створення ефективних структур та процедур для управління кризами та їх конкретного впливу на групи, що перебувають в несприятливих умовах, та рівності на швидкій та інклюзивній основі. Центральна, регіональна та місцева влади, разом із органами з питань рівності та національними інституціями з прав людини, відіграють важливу роль у виконанні цих Керівних принципів [3].

Державам-учасникам пропонують вжити таких заходів, як:

- підтримувати активний та постійний діалог з уразливими групами протягом усієї кризи, залучати їх до створення заходів та політики, пов'язаних із кризою, забезпечувати відображення їхніх проблем у процесі прийняття рішень;

- забезпечити особам, що належать до вразливих груп, на рівні з іншими ефективний доступ до медичного обслуговування, включаючи наявні вакцини;

- забезпечити усім дітям, включаючи тих, що належать до вразливих груп, належне навчання тощо [3].

Кризові події стали підґрунтям для того, щоб Україна у Раді Європи внесла ініціативу опрацювання кодексу дій керівництв держав в умовах кризових ситуацій з метою гарантування і дотримання цінностей демократії і прав людини.

Про це в інтерв'ю кореспонденту Укрінформу у Страсбурзі висловив постійний представник України при Раді Європи Борис Тарасюк: «Україна у Раді Європи внесла пропозицію про вироблення кодексу стандартів і поведінки країн в умовах не лише пандемії, але й за будь-яких техногенних та природних катастроф. Метою такого кодексу є захист прав і свобод людини за кризових ситуацій. Адже нинішня пандемія засвідчила спроби порушення прав людини» [7].

Дане висловлення дає змогу зробити висновок тому, що запровадження кризового кодексу є необхідним в сучасності, і дасть велику змогу населенню захищати свої права в будь-яких кризових ситуаціях в майбутньому.

Держава надає змогу своєму народові навіть в умовах пандемії захищати свої права не виходячи з дому. Для цього 2 червня 2021 року ПРООН та Координаційний центр з надання правової допомоги з нагоди десятої річниці системи безоплатної допомоги в Україні представили новий онлайн-інструмент – Кабінет клієнта системи БПД, який було розроблено за підтримки ПРООН в межах Програми ООН із відновлення та розбудови миру. Кабінет клієнта має на меті уніфікувати інформацію про послуги, надані системою безоплатної правової допомоги та полегшити доступ до цієї інформації всім користувачам [4].

В. о. директора Координаційного центру з надання правової допомоги Олександр Баранов зазначив, що особистий кабінет – це сервіс, що має на меті уніфікувати інформацію про послуги, надані системою БПД. «Це ще один із кроків, що дозволяє полегшити доступ до безоплатної правової допомоги. Люди можуть контактувати з працівниками системи віддалено, не відвідуючи наші офіси», – додав пан Баранов [4].

Дослідження показало, що звернення до адвокатів системи БПД входить у топ-5 механізмів, якими українці користуються для захисту своїх прав, – майже 11 % респондентів із числа тих, хто намагався захистити свої права, зверталися по безоплатну правову допомогу. На думку українців система БПД також є одним з 10 найбільш ефективних механізмів захисту прав, так вважає 13 % опитаних.

Коментуючи результати дослідження, керівниця групи ініціатив із прав людини, координаторка проєкту ПРООН «Права людини для України» Світлана Колишко зазначила, що такі цифри демонструють високу ефективність роботи Координаційного центру [4]. «Особливо зараз, коли перед світом постала глобальна криза через пандемію коронавірусного захворювання COVID-19, доступ до безоплатної правової допомоги є вкрай важливим для забезпечення верховенства права та прав людини в Україні», – підсумувала пані Світлана Колишко.

Керівниця команди «Демократичне врядування», ПРООН в Україні Олена Урсу наголосила, що для побудови кращого майбутнього після пандемії та відновлення після кризи надзвичайно важливо об'єднати зусилля та допомагати найбільш вразливим групам населення, аби ніхто не залишився без уваги та нікого не було несправедливо засуджено [5].

Отже, підсумовуючи все вище сказане можна зробити висновок, що така кризова ситуація, яка є наразі, а саме пандемія COVID-19 дала змогу побачити, що навіть в загрозовій ситуації держава застосовує всі умови за для забезпечення захисту прав населення та дотримки принципу верховенства права і в кризових ситуаціях в тому числі. Та дає змогу зрозуміти, як діяти надалі в майбутніх кризових ситуаціях.

Джерела:

1. Департамент соціального захисту населення Запорізької. ОДА URL: <https://dszn-zoda.gov.ua/node/495>
2. Одеський обласний центр громадського здоров'я. URL: <https://healthcenter.od.ua/bezpeka/>
3. Офіс Ради Європи в Україні. URL: <https://www.coe.int/uk/web/kyiv/-/protecting-vulnerable-groups-in-crisis-situations-more-effective-structures-and-procedures-needed>
4. ПРООН в Україні. URL: <https://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/presscenter/pressreleases/2021/vulnerable-populations-in-ukraine-to-get-better-access-to-justice-through-new-online-tool.html>
5. Сайт Безоплатної Правової Допомоги. URL: <https://www.legalaid.gov.ua/novyny/osobystyj-kabinet-kliyenta-systemy-bpd-zapratsyuvav-u-testovomu-rezhymi/>
6. Українська Гельсінська спілка з прав людини. URL: <https://helsinki.org.ua/articles/yak-zakhystyty-prava-vrazlyvykh-hrup-naselennia-pidchas-pandemii-covid-19-viziia-amnesty-international-ukraina/>
7. Укрінформ Мультимедійна платформа іномовлення України. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/3021847-krizovij-kodeks-ukraina-u-radi-evropi-iniciuvala-pravila-gri-dla-kerivnictva-derzav.html>

Дерунець Наталія Олександрівна

*к.ю.н., доцент кафедри міжнародного,
цивільного та комерційного права*

Київського національного торговельно-економічного університету

НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ ІНСТРУМЕНТИ ПРАВОМІРНИХ ОБМЕЖЕНЬ ПРАВ ЛЮДИНИ

Права і свободи людини, що гарантуються нормами міжнародного права на практиці не повинні завдавати шкоди правам та свободам інших осіб, а також іншим гарантованим інтересам індивіда, суспільства та держави. З цією метою держави змушені за допомогою міжнародно-правових та внутрішньодержавних правових засобів обмежувати права і свободи людини.

Крім того, у сучасному світі виникають нові глобальні загрози людству, наприклад, такі як: міжнародний тероризм,